■ Да 90-годдзя пісьменніка

Жыццёвая адысея Аляксея Карпюка

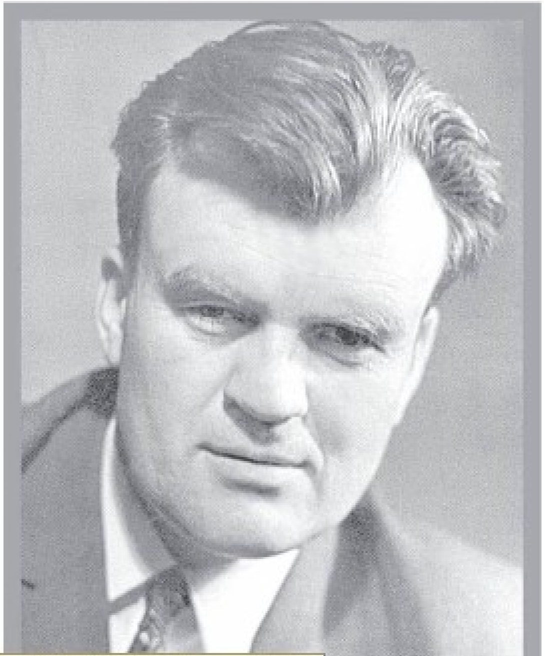

Аляксей Карпюк нарадзіўся 14 красавіка 1920 года ў вёсцы Страшава на Беласточчыне ў сялянскай сям'і. Пасля сямігодкі вучыўся ў польскай гімназіі ў Вільні, у Навагрудскім педагагічным вучылішчы. У пачатку вайны ўваходзіў у склад падпольнай дыверсійнай групы. Падчас адной з дыверсій на чыгунцы ў канцы 1942 года быў арыштаваны і адпраўлены ў беластоцкую турму, а адтуль – у канцлагер Штутгоф. Яму ўдалося ўцячы з палону і прыняць удзел у партызанскай барацьбе. У 1944 годзе стаў камандзірам партызанскага атрада імя К. Каліноўскага. Пасля вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў разам з часцямі Савецкай Арміі ўдзельнічаў у баях на тэрыторыі Польшчы і Германіі. Двойчы паранены.

У 1949 годзе Аляксей Карпюк скончыў аддзяленне англійскай мовы Гродзенскага педагагічнага інстытута. Працаваў загадчыкам Сапоцкінскага рана, дырэктарам Біскупіцкай сямігадовай школы Ваўкавыскага раёна.

У друку дэбютаваў у 1953 годзе аповесцю "У адным інстытуце", неўзабаве быў прыняты ў Саюз пісьменнікаў СССР. Выкладаў у Гродзенскім педінстытуце. З 1955-га па 1957 год працаваў у абласной газеце «Гродзенская праўда», пасля быў уласным карэспандэнтам газеты "Літаратура і мастацтва".

Скончыў Вышэйшыя літаратурныя курсы ў Маскве, быў сакратаром Гродзенскага абласнога аддзялення Саюза пісьменнікаў БССР.

Аляксей Карпюк узнагароджаны ордэнамі Чырвонага Сцяга, Айчыннай вайны І і ІІ ступені, медалямі і залатым крыжам польскага ордэна "Віртуці Мілітары". Заслужаны работнік культуры БССР. Лаўрэат Літаратурнай прэміі СП БССР імя І. Мележа. Міжнародны біяграфічны цэнтр у Кембрыджы (Англія) надаў А.Карпюку званне «Лепшы чалавек года» за 1992 г.

Памёр пісьменнік 14 ліпеня 1992 года.

Аляксей КАРПЮК вядомы як аўтар кніг «Дзве сасны» (1958), «Данута» (1960), «Мая Гродзеншчына» (нарыс, 1960), «Пушчанская адысея» (1964), «След на зямлі: скарбы і здабыткі маёй Гродзеншчыны» (1972), «Вершалінскі рай» (1974), «Ольга Корбут» (1977), «Свежая рыба» (1978), «Партрэт» (1983), «Сучасны канфлікт» (1985), «Дзве сястры» (казка, 1986), раман «Карані» (1988). Выйшлі выбраныя творы ў 2 тамах у 1980 г. і 1990-1991 гг.

Пісьменнік-партызан

У музеі гродзенскай СШ №35 адна з новых экспазіцый расказвае пра Аляксея Карпюка – былога кіраўніка партызанскага атрада імя Кастуся Каліноўскага, што дзейнічаў у беластоцкіх лясах.

Арганізатар музея, педагог з 46-гадовым стажам, Раіса Дзмітрыеўна Прохарава добра ведае біяграфію і творчасць пісьменніка Аляксея Карпюка. Некалі на яе прафесійны выбар і станаўленне вялікі ўплыў аказала маладая настаўніца Іна Анатольеўна Карпюк, жонка пісьменніка.

Калі ў школах быў аб'яўлены абласны конкурс на лепшую творчую работу пра педагогаў – удзельнікаў Вялікай Айчыннай вайны, за цікавы пошук узялася дзесяцікласніца СШ №35 Насця Пачабыт. Пад кіраўніцтвам Раісы Дзмітрыеўны і з яе непасрэдным удзелам была праведзена вялікая пошукавая работа. Педагог і школьніца пабывалі ў архівах, музеях, у кватэры, дзе жыў пісьменнік. Шчыра адгукнулася дапамагчы ў пошуках дачка пісьменніка – Валянціна Аляксееўна Карпюк. Яна не толькі падзялілася цікавымі матэрыяламі, але і зрабіла станоўчы водгук на творчую работу школьніцы.

Рэферат атрымаўся змястоўным, са шматлікімі фотаздымкамі, дакументамі ваенных год. Кранаюць сэрца словы дзяўчынкі: «Я пазайздросціла тым людзям, з якімі Аляксей Карпюк быў побач, бо ад яго заўсёды ішло дабро, спагада, шчырасць. Пра такіх кажуць: чалавек вялікай душы».

Аляксей Карпюк у маім жыцці

Некалі мне, вясковай дзяўчынцы-сямікласніцы, прапанавалі ў сельскай бібліятэцы невялічкую даволі «зачытаную» кніжку «У адным інстытуце». Тады я ўжо ведала, што аўтар Аляксей Карпюк – наш зямляк, вучыўся ў педінстытуце, і ўсе, аб чым апавядаецца ў творы, адбывалася ў Гродна. Пасля набыткам майго чытальніцкага вопыту сталі яго іншыя аповесці….

Праз некалькі год у маю Луцкаўлянскую сярэднюю школу завіталі даволі вядомыя ў тыя гады пісьменнікі Васіль Быкаў і Аляксей Карпюк. Яны цікава расказвалі пра герояў сваіх твораў, успаміналі мінулае, дзяліліся планамі. Тады нехта з настаўнікаў пахваліўся, што ў нашай школе таксама падрастаюць таленты. Незадоўга да гэтага выпадку я даволі ўдала выступіла на абласным конкурсе маладых паэтаў, актыўна друкавалася ў раённай газеце. Мяне папрасілі пачытаць свае вершы. Памятаю, як хвалявалася, як дрыжаў голас. Затое якой асалодай былі трохі жартаўлівыя, але па-бацькоўску лагодныя словы Аляксея Карпюка: «Гэта дзяўчынка, Васіль, некалі нас з табою пераплюне…»

Прайшлі гады, не лепшыя, на вялікі жаль, у жыцці пісьменніка. Памятаю, у верасні 1989 года Аляксей Карпюк узначальваў абласное аддзяленне Саюза пісьменнікаў. Яго рабочы кабінет размяшчаўся ў доміку Элізы Ажэшкі. Наша рэспубліка рыхтавалася да 50-годдзя ўз'яднання з заходнімі абласцямі, і мне было даручана падрыхтаваць матэрыял на гэту тэму. Я пайшла на сустрэчу з Аляксеем Карпюком, бо ведала, што ён быў сталым сведкай тых падзей. На развітанне не стрымалася і нагадала пісьменніку пра тую вясковую школьніцу, якая чытала некалі свае вершы. Маўляў, вас, паважаны Аляксей Нічыпаравіч, я так і не пераплюнула, не атрымалася з мяне сталага паэта, а вось у Саюз журналістаў СССР прынялі.

На памяць аб сустрэчы пісьменнік падпісаў мне адну са сваіх кніжак. А неўзабаве ўбачыў свет яго новы твор – раман «Карані». Як я насілася з ім, расказваючы ўсім знаёмым, што гэта новая кніжка апавядае пра жыццё такіх знаёмых і дарагіх сэрцу вёсак Прынёмання.

Мінулай восенню, роўна праз дваццаць год пасля апошняй сустрэчы з пісьменнікам, я збірала матэрыялы аб жыцці і творчасці Аляксея Карпюка для музея роднай школы. Перагарнула старонкі яго кніг, пабывала ў кватэры пісьменніка, гутарыла з яго дачкой Валянцінай, якая беражліва захоўвае ўсё, што звязана з памяццю аб бацьку.

Святлана МУРЫНА